

7. Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics [Text] / A. Hurrell // Review of International Studies. – 1995. – Vol.21. – №4.

8. Van Langenhove L. The EU as a Global Actor and the Emergence of 'Third Generation' Regionalism [Text] / L. Van Langenhove, A.-N. Costea // UNU-CRIS Occasional Papers. – 2005.

References

1. Abramov Ju. Global'naja regionalizacija: k obosnovaniju ponjatija [Tekst] / Ju. A. Abramov, V. I. Kujbar' // Social'no-gumanitarnye znanija. – 2008. – №1. – 9 s.

2. Globalistika: Jenciklopedija [Tekst] / pod red. I. I. Mazura, A. N. Chumakov – M.: Raduga, 2003. – 1328 s.

3. Kaljuzhnova N. Region na perekrestke Vostoka i Zapada: globalizacija i konkurentosposobnost' [Tekst] / N. Ja. Kaljuzhnova, K. L. Lidin, M. A. Pivovarova. – M.: TEIS (MGU), 2003. – 359 s.

4. Politicheskaja jenciklopedija: v 2 t. [Tekst]. – M.: Mysl', 1999. – T.2. – 426 s.

5. Chumakov A. N. Globalizacija. Kontury celostnogo mira [Tekst] / A. N. Chumakov. – M.: Prospekt, 2011. – 512 s.

6. Bartmann B. Patterns of Localism in a Changing Global System. Lessons from the Political Economy of Small Islands: The Resourcefulness of Jurisdiction [Text]. – 2000. – P.38–55.

7. Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics [Text] / A. Hurrell // Review of International Studies. – 1995. – Vol.21. – №4.

8. Van Langenhove L. The EU as a Global Actor and the Emergence of 'Third Generation' Regionalism [Text] / L. Van Langenhove, A.-N. Costea // UNU-CRIS Occasional Papers. – 2005.

Holovko I. K., postgraduate student of International Relations Department, Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine, Dnipro), ivan.dnu@gmail.com

Global regionalization processes as a component of globalization processes in a post-bipolar period

The concept of the process «global regionalization» within the today framework of globalization is determined. The fact that globalization is trying to create a geopolitical balance through regionalization of international relations is outlined. It is defined, that the processes of regionalization of international relations should be examined in the context of globalization and the global world space is served as a three-tier structure. It is proved that the modern global world is not limited with the real geographical space, but it is rather multidimensional. The global regionalization is found as a result of globalization, which makes it split into macro-regions, to form a hierarchical global system, consisting of poles, power centers, candidates for power and regional centers of the global world. It was determined that the global regionalization is closely linked to the actors needed in shaping the global world of modern global world hierarchy, taking into account the role of structural changes.

Keywords: global regionalization, globalization, regionalism, macro-region, integrational association.

* * *

УДК 321.01.+323.174(477)

Грабіна Г. В.,
аспірантка кафедри політології,
Інститут соціальних наук Одеського
національного університету ім. І. І. Мечникова
(Україна, Одеса), grabinaanna@gmail.com

СУБКУЛЬТУРА ВЛАДИ «КОНСОЛІДОВАНИХ» ТА «ДЕФЕКТИВНИХ» ДЕМОКРАТІЙ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Досліджено сутність феномену субкультури влади, який інтерпретується автором як важливий чинник процесу демократичного транзиту. Провідне місце у методології дослідження належить порівняльному методу. В якості кластерів аналізу виступають фундаментальні атрибути політичних культур суспільств «консолідованої» та «дефектної» демократій. Виявлено, що феномен субкультури влади виступає в ролі невідмінного компоненту політичної матриці конкретного суспільства, сформованої в результаті процесів спільнотної еволюції та актів цілеспрямованого соціального інжинірингу політичних та інтелектуальних еліт, та визначає специфіку проходження суспільством демократичних трансформацій.

Внаслідок проведеного порівняльного аналізу констатована наявність спільних та відмінних рис субкультури влади політій, що належать до моделей «консолідованих» та «дефектних» демократій.

Ключові слова: політична культура, політична влада, субкультура влади, залежність від пройденого шляху, демократизація, авторитарний реверс.

Поліваріантність шляхів демократичного транзиту привертає увагу представників різних напрямів сучасного суспільствознавства. Протягом останніх десятиліть оригінальні пояснювальні моделі запропонували представники політичної науки (Р. Інглгард, А. Мельвіль), соціології (Дж. Сакс, Ю. Левада), культурології (К. Негус, В. Голофаст), економічної теорії (Дж. Аррігі, Г. Дерлугьян) тощо. Триває і вдосконалення аналітичного інструментарію транзитологічних студій. Однією з новацій в цьому процесі слід розглядати використаний автором статті концепт «субкультура влади».

Метою статті є виявлення впливу субкультури влади на характер розгортання та результати процесу демократизації конкретної політій.

Класична політична наука, узагальнюючи всю багатоманітність національних варіантів демократичних транзитів, виокремлює, принаймні, дві «ідеал-типових» моделі таких переходів: перша позначена сталим поступом від політичної матриці авторитаризму до культурних атрибутів демократії; друга характеризується відтворенням специфічного циклу етапів просування по шляху до норм народоправства із періодичними реверсами до авторитарних форм режиму. Найбільш очевидним наслідком реалізації політичного транзиту за першою моделлю, є формування відносно гомогенної «соціальної тканини» без фундаментальних ціннісних суперечностей, що, врешті-решт, визначає зміст та темп перетворень в інших, «неполітичних» сферах таких соціумів. Певною фіксацією цього стану є використання по відношенню до таких суспільств поняття-маркера «консолідована демократія».

Що ж по відношенню до політичних спільнот, торуючих свій шлях до народоправства в межах другої моделі, то хвилі транзиту залишають в них по собі дуже складний дизайн соціального ландшафту, обумовлюючи синхронне існування в одному просторово-часовому континуумі груп та індивідів – носіїв різних (іноді – принципово) політичних цінностей та поведінкових стереотипів. Періоди перебування таких спільнот в точці відносної відповідності стандартам влади народу позначаються дослідниками поняттям «дефектна демократія» [2].

Узагальнення матеріалу численних досліджень культурного коду консолідованих демократій дає можливість виявити принаймні чотири фундаментальні ознаки їхньої «субкультури влади»:

1. *Відкритість.* Весь перебіг політичного процесу в країнах Західної Європи та Північної Америки (а саме в географічних межах цих регіонів розміщена переважна більшість країн «консолідованих демократій»), позначений поступовим розвитком традицій і структур парламентаризму, ґрунтованого на практичних навичках публічного спілкування «влади» з народом.

2. *Знання.* В усіх спеціалізованих підсистемах соціумів «лінійної» моделі демократизації протягом всього періоду Модерну зростала ліквідність знання, управлінські процеси ставали все більше технологічними і, відповідно до цього, галузеві еліти

комплектувалися за рахунок осіб, які володіли найбільш цінними в конкретних історичних умовах технологіями впливу на соціальну матерію.

3. *Соціальна відповідальність.* Тривала історія династичних, релігійних і громадянських воєн, народних повстань та революцій, через які пройшли в різні періоди своєї історії сучасні політії «консолідованої демократії», стимулювала їхні правлячі кола до створення структур соціальної інклюзії (в тому числі і відкриття шляхів для вертикальної політичної мобільності).

4. *Елітизм.* Неупереджений науковий аналіз характеру демократичного транзиту країн Західної Європи та Північної Америки не дає підстав констатувати досягнення цими політіями стану егалітарного народоправства. Фіксується певна спадковість традиції «автономізму» соціуму влади від «плебісцитарної повсякденності». Зокрема, вчені констатують наявність специфічних форм хронотопів, в яких простежується еманация субкультури влади сучасних «консолідованих демократій»: невеликі європейські містечка (наприклад – Давос), що виступають площадками взаємодії суб'єктів влади; замкнуті, «камерні» простори (Даунінг-стріт – 10, Овальний кабінет, Єлисейський палац) тощо [6, с. 165].

Слід особливо зазначити, що цей атрибут (елітизм) субкультури влади «консолідованих демократій» врівноважує перший (відкритість), обумовлюючи специфічний характер політичної культури політії згаданого типу: вона одночасно і аматорські–демократична, і аристократично–професійна. Обидва полюси створюють те «силове поле» культури, яке й утримує різностатусні елементи в єдиному соціальному організмі.

Звертаючись до емпіричного матеріалу, покликано проілюструвати особливості субкультури влади конкретних країн «консолідованої демократії», слід розпочинати зі своєрідного піонера демократичного транзиту – Великобританії.

Еволюція субкультури влади в цій країні простежується, передусім, через основні віхи її політичної історії: Велика Хартія Вольностей (1215 р.), Англійська революція сер. XVII ст., «Славна революція» (1688 р.), великі ліберальні реформи середини – др. пол. XIX ст. тощо. Варто відзначити, що такий атрибут субкультури влади «консолідованих демократій», як відкритість, формувався в Британії еволюційно, шляхом різноманітних реформ (в тому числі – і електоральних).

Британська субкультура влади, так само, як і будь яка інша, реалізована в модерному соціумі, – це завжди конкуренція групових інтересів, втілених в парламентському процесі. Під час останнього припустимими явищами є: відмова депутатів підтримувати окремі законопроекти, навмисне затягування часу, відведеного на слухання конкретного закону (т.зв. «флібуєстерство») і, навіть, відверті «повстання» проти власного уряду. Зазвичай підтримку для проходження законопроекту вдається знайти, а «повстання» придушити завдяки роботі партійних організаторів («хлістів»), які активно вдаються як до стимулювання потрібної поведінки своїх колег, так і до дисциплінарних заходів. З метою впровадження останніх, у 1996 р. було засновано «Комітет з норм та привілеїв». До складу комітету входять 11 депутатів, а головоючим

є найстаріший «задньоскам'єсчник» від опозиції (представник «простих» депутатів, які не мають право виступати з трибуни). Комітет опікується поведінкою депутатів та співробітничает з парламентським уповноваженим з норм, беручи до уваги його доповіді про скарги на депутатів. Згаданий комітет може, в окремих випадках, тимчасово позбавити порушників парламентської дисципліни повноважень депутата [1, с. 67, 253, 323].

Процес політичного транзиту (в тому числі боротьба авторитарних та демократичних традицій) добре простежується і на прикладі інституційної еволюції партій Великобританії. Зокрема, як зазначає П. Веб, починаючи з 1830-х рр. і до початку XX століття *Ліберальна партія* мала в основі своєї політичної програми віру в раціональність та прогресизм, цінності індивідуалізму, робила акцент на правах людини. Поряд із цим, саме керівництво Ліберальної партії (Дж. Чемберлен) створило у 1878 р. «Асоціацію» – «кокус», який заявив про себе як впливова сила, яка, задля укріплення контролю за партією і власного престижу, не рахуватиметься з традиціями і може припинити кар'єру навіть досить авторитетних політичних діячів. Лише після втрати своїх політичних позицій, яка відбулася, в тому числі, і внаслідок творення згаданої вище «політичної машини», Ліберальна партія вдалася до процедур демократизації. На сьогодні принципи її функціонування максимально децентралізовані та прозорі [10].

Шляхом демократизації пройшла і *Консервативна партія* Великобританії. Починаючи як структура, що відстоювала інтереси аристократії та великого капіталу, сьогодні вона є своєрідною коаліцією ідеологічних груп (центристів, прогресистів та правих консерваторів), кожна з яких, у свою чергу, теж гетерогенна [8].

Про складні перипетії політичного транзиту свідчить і інституційна історія *Лейбористської партії*. Не зважаючи на те, що була вона утворена як структура, що покликана захищати інтереси робочого класу, Лейбористська партія теж мала свій «кокус». В її випадку це був союз парламентської еліти та лідерів великих тред-юніонів, який монополюно визначав політику партії аж до 1987 р. Лише після серйозної внутрішньопартійної боротьби активістам вдалося послабити монополію босів [9].

Другою великою політією, яка дає приклад успішного демократичного транзиту, є, безперечно, США. Звернення до аналізу політичної традиції американського соціуму влади дає підстави сформулювати гіпотезу про те, що модель демократії, реалізована в цій країні, більш наближена до «афінської», ніж до «русоїстської» парадигм народоправства.

Своєрідним засобом для проникнення до внутрішнього коду американської субкультури влади виступає звернення до історичних витоків місцевої політичної традиції. Надзвичайно корисним в цьому сенсі є те, як саме американські дослідники характеризують ціннісний бекграунд своєї політії. Так, Р. Хофстедтер зазначає, що американська політична традиція характеризується глибокою амбівалентністю своїх ціннісних настанов, визначених специфікою світогляду засновників. «Батьки–засновники» виступали відвертими апологетами прав і свобод «абстрактної»

людини і відвертими антагоністами прямих форм політичної активності народних мас. Прямим наслідком таких поглядів стала модель «збалансованого уряду», втілена в Конституції США, що закріплює три принципи: 1. Перевага федерального уряду в підтримці порядку проти народного повстання чи «диктату більшості»; 2. Представницька демократія, яка, завдяки корпусу депутатів, амортизувала нестабільність безпосередніх форм народного волевиявлення; 3. Взаємні обмеження аристократичної та демократичної складових американського політикуму, кожна з яких отримувала по своїй «палаті» (Сенат та Конгрес відповідно) [8, р. 12].

Глибоко прихована елітарність американського «генію влади» проявляється і в специфічній інтерпретації політичним класом співвідношення свободи та демократії. Попри те, що сучасний американський фольклор наголошує на тому, що демократія та свобода майже ідентичні, «Батьки-засновники» були глибоко переконані в тому, що свобода знаходиться *під загрозою* демократії. В їхньому розумінні свобода була пов'язана не з демократією, а з *власністю*! Цей аспект складної етико-філософської системи фундаторів політиці був добре асимільований свідомістю не лише правлячого класу США, але й широких верств населення. Завдяки такому суспільному консенсусу навколо засадничих цінностей, американська спільнота отримала значний ресурс для стабілізації власного розвитку. Навіть напруженіша політична боротьба тут завжди обмежується «горизонтом» власності та підприємництва [8, р. 12].

Характеризуючи субкультуру влади США, не можна оминати увагою такі її важливі атрибути, як ретроспективність та релігійність. Важливими елементами американської субкультури влади, поширеними на всіх «поверхах» соціальної системи, є: спадковість, наслідування цінностям «батьків» (як канонізованих «Пілігримів» та «Засновників», так і звичайних голів сімейств), бажання виконувати громадянський обов'язок (Call of Duty) та каяття (бажано – публічне) в гріхах, як демонстрація усвідомлення недосконалості людської природи.

Специфіка американської субкультури влади визначається й вагомою роллю конкретної особи у політичному процесі, яка виразно проявлялася протягом всієї історії цієї політиці навіть попри високий ступінь інституціоналізації системи публічного менеджменту, створеної на підставі концепції «збалансованого уряду». Постаючи як своєрідні «продукти» системи політичної соціалізації, американські Президенти втілювали в своїй діяльності згадані вище культурні атрибути «консолідованої демократії»: відкритість, опору на знання, соціальну відповідальність, елітизм.

Визначена в назві статті мета – порівняння субкультури влади «консолідованих» та «дефектних» демократій – реалізується завдяки зверненню до аналізу специфіки владних відносин в російському суспільстві. Слід окремо зауважити стосовно того, що визначення цієї політиці в якості «дефектної демократії» має, багато в чому, оціночний характер та відображає специфіку «західноцентричного» погляду на світ. Поряд із цим, використання російського «матеріалу» є безумовно коректним, адже відображає принципово інший шлях еволюції політичної матриці великої людської спільноти,

яка і сьогодні визначає траєкторії владних відносин в Російській Федерації.

Добре відома теза прихильників неінституціоналізму про залежність людських колективів від «пройденного шляху» рельєфно проявляється на прикладі історичної спадщини та сьогодення Росії [3]. З точки зору автора статті, в тлумаченні надзвичайно складної природи субкультури влади цієї країни доцільно взяти за основу концепції, запропоновані В. Пастуховим та В. Сергєєвим [4; 5]. Сутність цих пояснювальних систем, які добре кореспондуються одна з одною, полягає в інтерпретації тих шляхів, якими відбувалося формування ціннісних кодів «влади» та «суспільства» аж доти, поки вони не поєднуються в комплексну політичну матрицю. Дослідники розповідають про боротьбу *культурних* (курсив мій – Г. Грабіна), а не *соціальних* класів, кожен з яких ґрунтувався на своїх переконаннях про «належне» в сфері політичних відносин. Суттєві відмінності в культурних кодах основних контрагентів соціальної інтеракції були закладені ще в період раннього Середньовіччя, внаслідок узурпації влади в Давньоросійській державі представниками іноетнічних (не слов'янських) кланів аристократії. І якщо нативістський культурний код слов'янського суспільства базувався переважно на імперативі служіння общині, то представники норманської еліти були носіями індивідуалістичних ціннісних настанов. Відтак, вся історія становлення російської політичної традиції – це боротьба суб'єкта влади за власну емансипацію від патріархального світу за право впроваджувати свою волю незалежно від традицій общини [4, с. 107].

Різна етіологія еліти та народу систематично давалася взнаки, набуваючи іноді екстремальних проявів: феномен самозванства, ескапізм старовірів, селянські повстання С. Разіна та Є. Пугачова. Аби компенсувати дуалізм російської цивілізаційної матриці, політичній еліті довелось вжити рішучих заходів, які передбачали як інституційне будівництво (централізована держава) і репресії (на кшталт каральної операції Івана IV проти Новгородської республіки), так і специфічну культурну політику. Останній слід віддати перевагу, з огляду на ті наслідки, які вона породила. Йдеться, окрім іншого, про ідею та ритуал «миропомазання» царя, завдяки якому нарешті відбулася інкорпорація «індивідуалістичної» держави до структури традиційної свідомості російських народних мас. Від того часу влада (і, безумовно, еліта, що сконцентрувала її в своїх руках) стала сприйматися суспільством як «справжня». Це «вручення себе до влади» через посередництво церкви породило суспільно-політичну «симфонію» – різновид вертикального договору: держава в особі «справжнього» монарха перетворювалася на єдиного гаранта культурної цілісності народу та його розвитку, а «тяглого населення» відмовлялося в масі своїй від будь-якої переговорної сили, в обмін на збереження бажаного status quo, яке згодом було оформлене за допомогою концепту «порядок» [5, с. 19].

Безпосереднім наслідком вказаної культурної інновації (перетворення держави на центральний та самодостатній елемент російської субкультури влади) стала ситуація, за якою для російської політичної традиції феномен «не правлячої еліти» став справжнім

оксюмором: якщо еліта не контролює владні інституції – в очах народу вона не є елітою [4, с. 111].

Згадана концепція «симфонії» влади та народу обумовила значні патерналістські тенденції в сфері «духовного виробництва» російського суспільства. Претендуючи на істину в останній інстанції, на особливу, виключну правоту своїх поглядів та таку ж саму виключну легітимність, влада в Росії завжди брала під свій контроль та опіку сферу гуманітарної культури. Тому специфіку існування російської субкультури влади в хронології середнього та зрілого Модерну доцільно описувати, в тому числі, і через взаємовідносини «людини влади» та «людини мистецтва»: Микола І та М. Гоголь (як варіант – О. Пушкін), Й. Сталін та М. Шолохов (як варіант – М. Булгаков). Плідні взаємовідносини державця та митця підкріплювали політико-центричний світогляд спільноти, стимулювали підлеглих до усвідомлення природності обов'язків громадян перед державою/державцем, яка/який є уособленням піклування та інстанцією вироблення життєвих сенсів та цінностей.

Але, навіть така інтенсивна культурна політика не могла в повному обсязі компенсувати дуалізм політичної матриці суспільства. Ця переобтяженість політичної культури країни метафізикою колективу та держави породжувала та породжує бінарні, генетично споріднені інтенції: реформізм та традиціоналізм, атеїзм і релігійні пошуки. Теорія констатує, що суспільний організм, який має своїм інтегратором кентавричну політичну культуру, схильний до періодичних «зривів», коли згадані бінарні опозиції актуалізуються, а їхня взаємодія набуває відверто кризового характеру. В російських реаліях лише в періоди такої системної флуктуації у контрагента правлячої еліти – народу – з'являвся шанс повернути собі політичну суб'єктність. Найвідомішою з таких спроб історичного реваншу була, безперечно, революція 1917 р., просякнута націоналізмом у двох його версіях – ліберальної (у конституційних демократів) та общинної – у більшовиків. Саме останні, поєднавши в своїй діяльності цінності реформізму та патріархальності, забезпечили консервативну адаптацію соціальної системи та, попри свої офіційні декларації, зумовили успадкування основних культурних паттернів «російської влади» новими поколіннями [4, с. 114].

Переживши тривалий «радянський експеримент», російське суспільство наприкінці 1980–х рр. являло собою своєрідний культурний мікст, в якому в різних пропорціях були представлені традиційні, модерністські і, навіть, постмодерністські цінності. Все це було безпосереднім наслідком циклів модернізаційних впливів та традиціоналістських реверсів, які деформували одні елементи та шари культурної матриці цієї країни та залишали незмінними інші. З певним узагальненням, можна констатувати, що згадана вже бінарність російської політичної матриці кодувалася наступними формулами: «свобода – рівність – братерство» (поверховий рівень колективної свідомості та практики), «православ'я – самодержавство – народність» (глибинний рівень культурного колективного коду). Центральним елементом, що виконував роль провідника між цими двома рівнями політичної матриці, залишалася влада, яка, як і в попередні

періоди, сприймалася росіянами як символічно легітимна та виправдана. Прийняття цієї (безумовно дискусійної) тези дає можливість зрозуміти, чому найбільш велика політія Східної Європи так легко увійшла до «третьої хвилі» демократизації і так швидко (в історичному вимірі) вдалася до авторитарного реверсу.

Висновки. Порівняльний аналіз специфіки субкультур влади в «консолідованих» та «дефектних» демократіях, здійснений в статті, дає можливість зробити наступні висновки:

1. І в субкультурі влади «консолідованих» демократій, і в її полярному інваріанті однаково поцінуються знання, як вчиня певних осіб здійснювати цілеспрямований вплив на матерію (природну та соціальну). Однак використовується це знання для вирішення принципово відмінних завдань. В першому випадку, йдеться про підвищення ефективності процесу політичного менеджменту на принципах його раціоналізації. У другому випадку, знання використовується представниками владного соціуму для творення певної «ідеократичної Матриці», яка посуває на задній план раціональні елементи тандему «панування – підкорення», заміщуючи їх ірраціональними елементами на зразок віри.

2. Субкультура влади в країнах «консолідованої демократії» має певну «автономність» у відносинах з громадянами, оформлену різноманітними варіантами суспільного договору. У випадку з такою «дефектною» демократією, як Росія, правляча еліта та народ, навпаки, пов'язані напів-сакральною «симфонією», яка ставить під сумнів ідею приватності та стверджує холістську природу влади як такої.

3. Субкультури влади двох кластерів порівняння мають подвійну структуру, яка, в свою чергу, виразно підтверджує відмінність їхньої етіології. В першому випадку слід, радше, говорити про амбівалентність субкультури влади (одночасно аматорсько-демократична і аристократично-професійна). У другому випадку – перед нами класична кентаврична структура, укладена модерними та традиціоналістськими елементами з переважанням останніх.

Список використаних джерел

1. Макдональд У. Повседневная жизнь Британского парламента / Макдональд У. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 368 с.
2. Меркель В., Круасан А. Формальные и неформальные институты в дефектных демократиях / В. Меркель, А. Круасан // Политические исследования. – 2002. – №1. – С.6–17.
3. Олейник А. Н. Преемственность и изменчивость превалирующей модели власти: «эффект колеи» в российской истории / А. Н. Олейник // Общественные науки и современность. – 2011. – №1. – С.52–66.
4. Пастухов В. Б. Государство раскольников. Карма российской власти / В. Б. Пастухов // Общественные науки и современность. – 2011. – №5. – С.105–117.
5. Сергеев В. М. Исторические истоки русской политической культуры / В. М. Сергеев // Политические исследования. – 2012. – №4. – С.8–22.
6. Скиперских А. В. Тайна как источник власти интеллектуалов / А. В. Скиперских // Общественные науки и современность. – 2010. – №1. – С.164–171.
7. Hofstadter R. The American Political Tradition and the Man Who Made It / Hofstadter R. – New York: Vintage Books. A division of Random House, 1989. – 493 p.
8. Webb P. D. Liberal Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Liberal-Party-political-party-United-Kingdom>

9. Webb P. D. Conservative Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Conservative-Party-political-party-United-Kingdom>

10. Webb P. D. Labor Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Labour-Party-political-party>

References

1. Makdonal'd U. Povsednevnaia zhizn' Britanskogo parlamenta / Makdonal'd U. – M.: Molodaja gvardija, 2007. – 368 s.

2. Merkel' V., Kruasan A. Formal'nye i neformal'nye instituty v defektnyh demokratijah / V. Merkel', A. Kruasan // Politicheskoe issledovanie. – 2002. – №1. – S.6–17.

3. Olejnik A. N. Preemstvennost' i izmenchivost' prevlirujushhej modeli vlasti: «jeffekt kolei» v rossijskoj istorii / A. N. Olejnik // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2011. – №1. – S.52–66.

4. Pastuhov V. B. Gosudarstvo raskol'nikov. Karma rossijskoj vlasti / V. B. Pastuhov // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2011. – №5. – S.105–117.

5. Sergeev V. M. Istoricheskie istoki russoj politicheskoi kul'tury / V. M. Sergeev // Politicheskoe issledovanie. – 2012. – №4. – S.8–22.

6. Skiperskih A. V. Tajna kak istochnik vlasti intellektualov / A. V. Skiperskih // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 2010. – №1. – S.164–171.

7. Hofstadter R. The American Political Tradition and the Man Who Made It / Hofstadter R. – New York: Vintage Books. A division of Random House, 1989. – 493 p.

8. Webb P. D. Liberal Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Liberal-Party-political-party-United-Kingdom>

9. Webb P. D. Conservative Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Conservative-Party-political-party-United-Kingdom>

10. Webb P. D. Labor Party / P. D. Webb // Encyclopedia Britannica. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.britannica.com/topic/Labour-Party-political-party>

Grabina G. V., postgraduate student of Political Sciences Department, Odessa I. I. Mechnicov National University (Ukraine, Odessa), grabinaanna@gmail.com

The subculture of the power of «consolidated» and «defective» democracies: a comparative analysis

The article researches the nature of the phenomenon of subculture of power, which is interpreted by the author as an important factor in the process of democratic transition. The leading role in the research methodology belongs to the comparative method. Fundamental attributes of political cultures of societies of «consolidated» and «defective» democracies serve as analysis clusters. It has been found that the phenomenon of subculture of power acts as an indispensable component of the political matrix of a particular society, formed as a result of the processes of evolution and communal acts of deliberate social engineering of political and intellectual elites, and determines the specific passage of democratic transformations by the society.

As a result of conducted comparative analysis, the existence of common and distinctive features of subculture of polity power has been stated that belong to the models of «consolidated» and «defective» democracies.

Keywords: political culture, political power, power of subculture, dependence on the way made, democratization, authoritarian reversal.

* * *

УДК 005.57:32:316.422(477)

Еделєва М. А.,
аспірантка кафедри політології,
Запорізький національний університет
(Україна, Запоріжжя), medeleva26@gmail.com

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Розглянуто особливості формування та реалізації державної інформаційної політики в умовах модернізації політичної системи сучасної України. Проаналізовано динаміку розвитку державної інформаційної політики за останні три роки, а також досвід формування інформаційної політики в розвинутих демократичних країнах.

Ключові слова: державна інформаційна політика, політична система, модернізація політичної системи, інформація, доступ до інформації.

Світовий політичний досвід свідчить про те, що ефективний розвиток політичної системи держави неможливий без реалізації системних підходів в сфері державної інформаційної політики. На сьогодні інформація є стратегічним ресурсом, ефективне використання якого є критерієм розвитку політичної, економічної та соціально-культурної сфери в державі.

Саме тому основним завданням державної інформаційної політики є надати змогу владі акумулювати соціально-політичну інформацію в суспільстві і використовувати її в інформаційному просторі країни задля побудови демократичного суспільства.

На сьогодні існує ряд проблем щодо проведення інформаційної політики в Україні. Аналіз досвіду розвинутих країн дозволяє виділити пріоритетні напрямки роботи в інформаційній сфері. Розвиток державної інформаційної політики є вкрай важливим напрямом для демократизації нашої держави, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Питанням державної інформаційної політики присвячені дослідження вітчизняних науковців В. Дрешпака, О. Дубаса, Г. Несвіт, Ю. Нестеряка, Г. Почепцова, О. Сосніна, О. Старіша, А. Чічановського.

Дослідженням політичної системи та ролі політичної комунікації в виконанні її функцій займалися відомі українські та закордонні науковці такі як, Г. Алмонд, Р. Далтон, М. Дмирченко, І. Курас, Ю. Нисневич, А. Романюк.

Досвід демократичних розвинутих країн в формуванні державної інформаційної політики вивчали такі науковці як, А. Баровська, Н. Васильєва, В. Гурковський, Є. Макаренко, С. Чукут.

В Україні питання формування державної інформаційної політики в останні роки привертає все більшу увагу політологів.

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану державної інформаційної політики, виявлення проблем на шляху формування та реалізації нових завдань в сфері інформаційних відносин влади і суспільства в умовах модернізації політичної системи України.

Взаємодія влади і суспільства в умовах оновлення політичної системи неможлива без ефективної державної інформаційної політики. Демократичні перетворення в політичній системі відбуваються за рахунок впровадження демократичних цінностей в суспільне життя країни, дотримання законів, ефективної роботи владних установ. Інформація в цих процесах відіграє важливу роль. Як зауважує Г. Алмонд, «Політичні системи формуються під впливом внутрішнього і міжнародного оточення і в свою чергу формують його» [1, с. 123]. Вплив оточення на систему здійснюється через отримання інформації і реакцію на неї. Своєчасність реагування і ефективність дій влади щодо вирішення проблеми залежить в значній мірі від повноти та правдивості інформації.

Останні роки державна інформаційна політика отримала новий імпульс розвитку в результаті демократичних перетворень, які відбувалися в країні.

Влада ставить завдання щодо формування ефективної державної інформаційної політики, яка орієнтована на: вдосконалення інституціонального механізму в сфері державної інформаційної політики; підвищення рівня якості відносин між владою та суспільством в